

De Veerpoort – Een schilderij van Jan Weissenbruch

We kennen allemaal één of meer schilderijen of tekeningen die de schilder Jan Weissenbruch (1822-1880) maakte van de Steigerpoort. De bekendste hangt in het Rijksmuseum, terwijl ook het Teylers Museum in Haarlem en het Gemeente-museum in Den Haag werk van hem bezitten met afbeeldingen van de Steiger-poort.

Maar hij maakte ook een schilderij van de Veerpoort. Het zal grotendeels onbekend zijn, want het bevindt zich niet in Nederland maar maakt deel uit van de Royal Collection van de Engelse koningin Elisabeth II. Het was recent in het Teylers Museum te bewonderen tijdens de daar gehouden tentoonstelling van het werk van Weissenbruch.

Weissenbruch schilderde de poort vanuit het noorden, waarbij de buitenpoort prominent boven de bebouwing uitsteekt. Zoals ook de Hoogpoort en de Schoonrewoerdse poort bestond de Veerpoort uit een binnen- en buitenpoort. Het gebouwtje rechts van de poort zal waarschijnlijk het klappeihuis geweest zijn, terwijl tussen de binnen- en buitenpoort, dus hier links, het zakkendragershuisje stond. Althans zo wordt dit op de kadastrale minuut (1822) aangeduid.¹

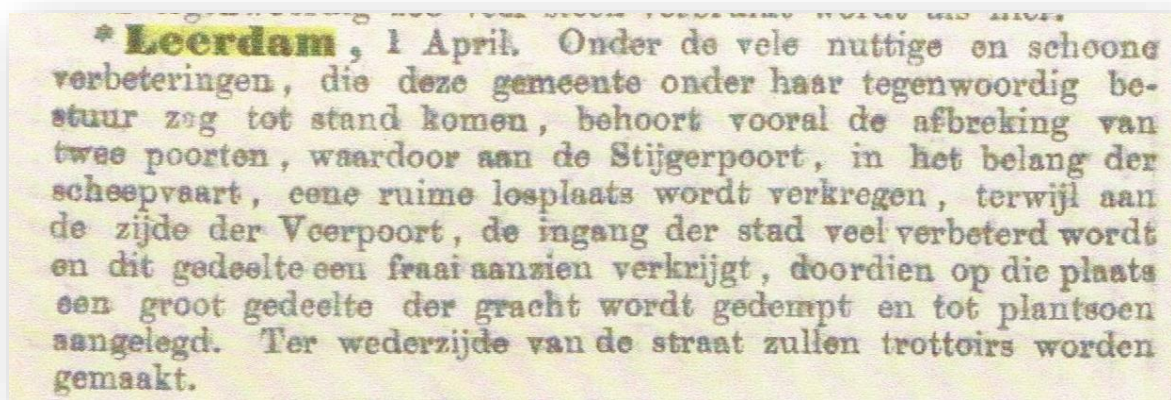

Bekijken we het schilderij goed dan oogt de poort als een slecht onderhouden gebouw. Het lijkt wel of de stadsgracht bij de poort al deels gedempt is en er een wilde begroeiing heeft plaats gevonden. Maar dit kan natuurlijk ook uit de fantasie van de schilder zijn voortgesproten. Weissenbruch nam het niet altijd erg nauw met de werkelijkheid, zoals ook uit de tekening van de Steigerpoort blijkt. Ook de molen rechts is niet geheel conform de werkelijkheid.

Zoals gezegd, bevindt dit schilderij zich niet in Nederland maar hangt het in de *Queen's Sitting Room* van haar residentie Osborne House op het eiland Wight.² Het is samen met een schilderij van de kerk

van Saint-Denis te Luik in 1860 op de Brusselse Salon aangekocht door de Britse prins-gemaal Albert. De prins leed op dat moment al aan de maagaandoening waaraan hij een jaar later zou overlijden, tot groot verdriet van zijn echtgenote koningin Victoria. Het daaropvolgende jaar zou zij via hun kinderen echter nog een postuum kerstcadeau ontvangen: de beide schilderijen van Weissenbruch. Victoria schreef in haar dagboek: "Helaas! Kerstavond en alle vreugde die ik daaraan beleefde is weg! [...] ik ging naar de eetkamer, waar onze boom en cadeaus waren en nam al onze kinderen mee in de kamer, aan het eind waarvan, onder het geliefde familieportret, de kinderen twee kleine Belgische schilderijtjes hadden gelegd, die lieve Albert in Brussel had gekocht voor mij, de laatste keer daar samen, in 1860".

In 1835 werd al over de sloop van deze poort gesproken, maar zover kwam het nog niet. Maar in 1863 was het ernst. Zowel de Veerpoort als de Steigerpoort waren *niet meer ten openbare dienst bestemd* en moesten *in het belang van de sierlijkheid der gemeente worden weggenomen*. Nu haast onbegrijpelijk, maar in die tijd heel gewoon. En in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 4 april 1863 lezen we onderstaand bericht:

* **Leerdam**, 1 April. Onder de vele nuttige en schoone verbeteringen, die deze gemeente onder haar tegenwoordig bestuur zag tot stand komen, behoort vooral de afbreking van twee poorten, waardoor aan de Stijgerpoort, in het belang der scheepvaart, eene ruime losplaats wordt verkregen, terwijl aan de zijde der Veerpoort, de ingang der stad veel verbeterd wordt en dit gedeelte een fraai aanzien verkrijgt, doordien op die plaats een groot gedeelte der gracht wordt gedempt en tot plantsoen aangelegd. Ter wederzijde van de straat zullen trottoirs worden gemaakt.

Teunis Blom

36^e jaargang, nummer 108 / juni 2017

1. Rooden, Peter van, *Leerdam Ommuurd, De stadspoorten van Leerdam*, Leerdam 2012

2. Druten, Terry van (red.), *Jan Weissenbruch*, Bussum 2016